

Tubin ja Oja segakoorilt Huik

Eesti kultuuriloos on vähe isikuid, kes pakuvad võrdlemiseks nii soodsat ainet.

**Eduard Tubina ja Eduard Oja
110. sünniaastapäeva kontsert 15. VI
Mustpeade majas: segakoor Huik,
dirigent Kaspar Mänd,
klaveril Auli Lonks ja Jakob Teppo,
kaastegev Tõnis Rätsep.**

AARE TOOL

Kuidas ei ole ükski koor varem millegi selletaolise peale tulnud? See küsimus kangastus 15. juunil Mustpeade majas, kus segakoor Huik esitas Kaspar Mändi juhendamisel läbilõike Eduard Tubina ja Eduard Oja kooriloomingust. Eesti kultuuriloos on vähe isikuid, kes pakuvad võrdlemiseks niivõrd soodsat ainet: mõlemad sündisid 1905. aastal (Oja jaanuaris ja Tubin juunis), olid õpingukaaslased Tartu õpetajate seminaris ja seejärel Heino Elleri juures Tartu kõrgemas muusikakoolis. Peale selle olid mõlemad üksvahe tegevad koorijuhina (sest 1930. aastatel ei suutnud peaaegu keegi end ainult heliloominguga ära elatada) ja täiendasid koorirepertuaari terve rea omal ajal üsnagi populaarsete paladega. Algul rööbiti kulgenud rada hakkas 1930ndate teisel poolel üha enam lahknema ja pärast sõda polnud enam miski endine: Tubina loometee jätkus Rootsis, Oja läbielatus enam ei toibunudki. See, milline loomevaldkond on Tubina kui sümfonisti puhul keskne, ei vaja küllap selgitamist. Kui aga küsida, milline osa tema muusikast on olnud kõige populaarsem ja läinud kõige paremas mõttes „rahva sekka“, siis sellele kohale pretendeerib ennekõike tema koorilooming eesotsas „Karjase lauluga“. Veelgi olulisem roll oli kooripaladel Oja retseptisoonis. Enam kui korra olen kuulnud üldsegi mitte muusikakaugeid huvilisi imestunud küsimas, kas Oja on siis peale koorilaulude veel midagi kirjutanud? Ei ole raske arvata, kuidas on tekkinud niivõrd piiratud ettekujutus tema loomingu mahust. Eluajal ilmus Oja muusikast trükis vaid kübe, huvi elavnes mõneti alles kaheksakümnendatel. Kuue- ja seitsmekümnendatel, kui tema loomingu kaalukam osa oli unustusse vajunud või alles avastamata, figureerisid noodiväljaannetes ainsana mõned koorilaulud – ja just nende põhjal Oja suure osa kuulajaskonna mällu sööbiski.

Kui mõelda järele, siis ei ole meie muusikaelus sugugi sagedased kontserdid, mille puhul on tunda, et esineja teadvustab endale selgelt, miks, mida ja kellele mängitakse – ei esitata lihtsalt

esitamise pärast, vaid selge sõnumiga. Just selliste võrdlemisi ebatavaliste kontsertide hulka liigitub segakoori Huik hiljutine etteaste. Kõik kõneles sellest, et kontserdi ettevalmistamisega on tõepoolest palju vaeva nähtud. Koorikontsertidel on tavaline, et lühike paus palade vahel ei jäta publikule ja esinejale ümberhäälestumiseks piisavalt aega, mistõttu etteaste võib kergesti omandada mõneti rutiinse ilme. Sel kontserdil niisugust ohtu ei olnud, sest näitleja Tõnis Rätsepa vahetektide ajal sai kuulaja lasta oma mõtteleenul vabalt tiibu sirutada. Niisamuti pakuti näide kummagi helilooja klaveriloomingust. Pianisti osas olid plaanid ootamatult muutunud ning kavalehel nimetatu asemel astusid üles Auli Lonks ja Jakob Teppo. Sellest hoolimata ei tekkinud kuulates kordagi muljet, nagu oleks viimasel hetkel härjal sarvist haaratud või asendama tulnud. Tõsi, hea lehestlugeja võib Oja lakoonilised „Vaikivad meeleolud“ kohapeal *prima vista* ära mängida, kuid kõige raskem on tabada karakterit – oleb ju siin kõik õigest meeleolust, nagu ütleb pealkirigi. Palade ühtaegu äraolev ja meeleheitlik ilme oli Teppo mängus igati hoomatav. Mis puutub Tubina „Ballaadi Mart Saare teemale“, siis võib oletada, et Auli Lonks oli teosega juba varem põhjalikult tuttav, sest orkestraalselt täiskõlaline faktuur ei valmistanud talle vähimatki raskust. Segakoori esitatud seitse Tubina ja neli Oja laulu andsid nende kooriloomingust võrdlemisi esindusliku läbilõike. Soovinuks isegi, et Oja loomingu oleks veel midagi kavva mahtunud (miks mitte näiteks „Vares, vaga linnukene“), sest tema kooriloomingu kuulamiseks heas esituses on olnud väga vähe võimalusi. See muusika on ikka olnud pigem taidluskooride raudvara, mistõttu enne segakoori Huik kontserti ei pruukinud paljud teadagi, millisenä kolab „Kangakudumise laul“ esitatuna laitmatu intonatsiooniga, hääli õigesti esile tuues, kultuurse kõlaga ja (mis kõige tähtsam) ilma liigse maavillasuseta – meeleolukalt, kuid täpselt.

Kuigi tänavu möödub Tubina ja Oja sünnist 110 aastat, ei ole aasta esimesel poolel kaht Eduardi kontserdiprogrammis üleliia hellitatud. Tubina kui klassiku staatus tagab veel mingil määral, et tema muusikast päris mööda ei vaadata, Oja on aga märksa keerulisemas olukorras. Aasta esimesel poolel oli vaid üksikuid Oja loomingu ettekandeid, kuid teine

pool on veel ees ja ehk ei ole ettepanekud kontserdiprogrammi sisustamiseks veel lootusetult hilinenud. Praegusel majandusliku „visaduse“ ja kokkuhoiu ajal tundub lausa kohatu liialt suuri plaane teha, mistõttu hoidugem järelejäanud Oja aasta visandamisest lennukatest visioonidest ja sõnastagem hoopiski „miinimumprogramm“ või (finantsmaailmas populaarset väljendit kasutades) „Oja aasta päästepakett“.

Tänu segakoori Huik kontserdile võib kinnitada, et kooriloomingu osas on põhijooned välja joonistatud, kuid see on siiski vaid tema loomingu üks valdkond ja sugugi mitte kõige kesksem. Muusika-aasta oleks mõeldamatu Oja kamermuusikata, eriti „Klaverikvintetita“ (1935). Teiseks mainigem soololaule, mida on ühtekokku 16, lisaks duett „Üksindus“ ning kvartett „Talveöine“ sopranile, viiulile, tšellole ja klaverile. „Põhjamaa lapsed“ figureerib vahel harva siinsete vokalistide *Lied*-i-kavadest, kuid tervikpilti tema soololauludest praegu kontserdielus ei moodustu. Põhjuste üle, miks soololaule peljatakse, ei tasu hakata teoretiseerima – need on lihtsalt hirmutavalt keerulised. Oja laulud ei nõua mitte lihtsalt kompetentset, vaid väljapaistvat lauljat ja vähemalt samavõrd võimekat pianisti. Schubertist või Schumannist kava kokku panna tundub palju kindlam, kui hakata heitlema selliste teostega nagu „Puude all“, „Mets“, „Ööpoeem“, „Ei näe enam“ või „Sügisemaru“, mis on ühtaegu introspektiivsed ja dramaatilised, võib-olla ühed keerulisemad, mida eestikeelsele tekstile eales loodud. Olles kuulnud ambitsioonikate lauljate jõudsast pealekasvust, tundub uskumatu, kuidas võib jääda kahe silma vahele enda maksmapanekuks niivõrd sobiv repertuaar? Või on Ivo Kuuse ja Vardo Rumesseni kolmekümne aasta tagusest plaadist maha jäänud kingad uute tulijate jaoks liiga suured? Kui mõnele edasipüüdlikule vokaalolistile tundub äsja öeldu provokatiivne, siis seda parem – tänavu on just õige aeg Oja soololauludega tutvust sobitada ja hajutada juba eos kõik kahtlused.

Oja loomingu kolmanda põhivaldkonnana nimetan sümfoonilist muusikat, millega suurem osa kuulajaid teda üldsegi seostada ei oska, sest selle ettekanded on haruldased nagu päikesevarjutus ja salvestistega ei ole lood roosilisemad. Nähtavasti on ERSO plaanid juba ammu tehtud, kõigile teistele orkestritele, kelle kontserdiprogramm ei ole samavõrd vääramatult kivisse raiutud, annan kolm repertuaarisoovitust: „Ilupoeem“, „Müsteeriumid“ ja „Mere laul“. Tõepoolest, sel, kes soovib rikastada oma repertuaari uue ja huvitavaga (võib-olla ka unustatud vanaga), ei ole Tubina ja Oja aastal vaja häid ideid kaugelt otsida.

Suurem osa kuulajaid ei oska Eduard Oja üldse seostada sümfoonilise muusikaga, sest selle ettekanded on haruldased nagu päikesevarjutus ja salvestistega ei ole lood roosilisemad.